

heten är oviss utan vidare säger nej till en abort för vilken kvinnan kan åberopa mycket starka skäl. En sådan utveckling skulle kunna medföra en icke avsedd generell försämring av kvinnans rätt i hithörande sammanhang.

Livsdugligheten provas i varje enskilt fall

Livsdugligheten skall som lagen är skriven provas på grundval av omständigheterna i varje särskilt fall. Emellertid blir prövningen efter artonde veckan av naturliga skäl brådskande, och något alltför ingående konstaterande av hur fostret utvecklats just hos den aktuella kvinnan låter sig i allmänhet inte göras.

Därför blir man i praktiken beroende av generella erfarenheter av hur en fosterutveckling sker efter så eller så många veckor. Livsduglighet betyder vidare inte detsamma som avsknad av alla utvecklingsrubbningsrubbningar eller av andra besvär som har sin upprinnelse i fosterstadiet. En mongoloid anses t ex inte sakna livsduglighet.

Att den för tidigt födde, för att räddas, måste få ett särskilt omhändertagande med avancerade medicintekniska hjälpmedel anses inte heller göra att barnet ej är livsdugligt. Men om hjärta, lungor eller andra livsviktiga organ inte hunnit bli färdigutvecklade kan det finnas goda skäl att betvivla att barnet skulle få ett ens någorlunda fullvärdigt liv.

Gränsdragningen

Självfallet utvecklas läkarvetenskapen och medicintekniken här som annars mer och mer. Tillämpades 23–24 veckor som en huvudregel för några år sedan, är det därför kanske möjligt att 22–23 veckor är en rimlig gräns numera.

Men att så att säga på konstlad väg bota grundläggande somatiska brister hos ett för tidigt fött barn – kanske med den effekten att barnet hela livet måste medicinskt särbehandlas – är enligt min mening att gå alldeles för långt.

Lagercrantz har i sin artikel givit flera goda exempel på vilket elände detta bokstavligen skulle kunna leda till för hela den berörda familjen.

Beviskravet

Vad gäller beviskravet må på nytt erinras om att det i den aktuella lagparagrafen heter att det »finns anledning antaga« livsduglighet, inte exempelvis att fostret »skulle kunna« vara livsdugligt. Att frågan är helt oviss eller osäker eller tveksam räcker alltså inte.

Efter vanligheten innebär den i lagen valda formuleringen att det skall finnas en viss – inte alltför stor men likväl någorlunda påtaglig – sannolikhetsövertikt för ett antagande om livsduglighet. •

Små kuggar utan tydlig nazistisk ideologi höll igång mördandet

II Med stort intresse har jag läst Rolf Zetterströms [1, 2] och Elias Rubensteins [3] kunskapsrika artiklar om nazismens onda ideologi. När jag pratat med ester har jag slagits av hur mördandet hölls igång av människor utan tydlig nazistisk ideologi.

Föddes under kriget

Jag födde under kriget i ett av Tyskland besatt Estland. I Kunda, sju kilometer hemifrån, hölls judar inspärrade i cementfabriken. Min pappas klasskamrat var lägervakt. Jag vet inget om just hans bevekelsegrunder för att ställa upp, men jag har fått höra att judarna i Kundas cementfabrik inte var estniska judar.

Det skall mer ha varit något slags fosterlandskärlek än personlig aversion mot judar som fick människor att samarbeta; man arbetade för en miljon esters frihet och då ingick några tusen judars död i kalkylen.

Tyska soldater i vårt hem

I vårt hem var några män ur tyska armén inkvarterade. De var familjefäder som, efter vad mamma berättat, längtade efter att kriget skulle ta slut så att de skulle komma tillbaka till sina familjer. Redan i början av kriget pratade de öppet inför mina föräldrar om Hitler som en löjlig figur. Med judarna i cementfabriken hade de inget att göra – det var en annan avdelning som skötte det där.

En av tyskarna som bodde hemma var gymnasielärare. Han satt i vårt kök och reciterade Vergilius. Han, som var en del av en ofantlig dödsapparat, kände sig antagligen som en humanist drabbad av ett olyckligt öde och utan ansvar för vad som hände.

Man menar att i några av Europas ockuperade länder fanns det en så starkt uppbyggd demokratisk tradition att dödade av det slag som förekom i Baltikum inte var tänkbart där, och att judar därför fick forslas till de baltiska länderna för avlivande.

Exemplet med benbrottpatienten

Jag har i flera tidningar (bl a Arbetaren nr 4 1997 och Göteborgs-Posten 23 maj 1997) träffat på en diskussion om varför man inte skall döda en patient med benbrott och ge hans organ till flera: jo, det skulle minska förtroendet för sjukvården, säger den som intervjuats i Arbetaren. Exemplet kallas medicinietiskt men har naturligtvis inget med medicinietik att göra utan handlar om grundläggande samhälleliga rättigheter.

Det som kallas medicinietik i tidningar har till stor del funnit sin form som »a white boy's game« [4], med till exempel benbrottpatienten som ett återkommande inslag.

Var går våra egna gränser?

Frågor om hur vi skyddar svaga har inte lika stor genomslagskraft. Också i fredstid kan det ju vara behövt att reflektera över var våra egna gränser går: hur långt vi sträcker oss i lojalitet mot den organisation vi arbetar i. Jag har stått och schackrat om patienter på akutintag och skrivit ut dem när platser fattats, vilket jag efteråt anser att jag ej bort göra.

Reet Arnman

*doktorand i medicinietik,
Karolinska institutet
Reet.Arnman@his.ki.se*

Referenser

1. Zetterström R. Nazismens onda ideologi. Läkartidningen 2001; 98: 190-3.
2. Zetterström R. »Människa är människas varg« även idag. Läkartidningen 2001; 98: 868.
3. Rubenstein E. Om nazismens onda ideologi. Läkartidningen 2001; 98: 868.
4. Catherwood J. An argument for intolerance. J Med Ethics 2000; 26: 428.